

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, κάνω:

Σχόλιο [t1]: Βοήθεια για το λεξικό της κοινής νεοελληνικής.

1. **Απλή αναζήτηση λήμματος (ουσιαστικό).** Το ουσιαστικό προσδιορίζεται ως προς το γένος του με το άρθρο, που παρατίθεται με λευκά τυπογραφικά στοιχεία.

λήμματα:

διευθυντής

Σχόλιο [t2]: Όταν ένα αρσενικό ουσιαστικό διαθέτει και το αντίστοιχο θηλυκό του, το θηλυκό παρατίθεται κανονικά ως δεύτερος τύπος με μαύρα στοιχεία.

νηπιαγωγός

Σχόλιο [t3]: Εάν το θηλυκό εμφανίζεται με πολύ μεγαλύτερη συχνότητα από το αρσενικό, τότε το θηλυκό αποτελεί το κύριο λήμμα και το αρσενικό ακολουθεί ως δεύτερος τύπος.

φιλόλογος

Σχόλιο [t4]: Όταν ο τύπος για το αρσενικό και για το θηλυκό είναι κοινός, όταν, δηλαδή, αρσενικό και θηλυκό είναι ομόηχα και ομόγραφα, καταχωρίζονται και οι δύο τύποι, με φωνητική μεταγραφή και κλιτικό παράδειγμα.

2. **Απλή αναζήτηση λήμματος (επίθετο).** Στο επίθετο ο τύπος του αρσενικού γράφεται ολόκληρος, ενώ για τα άλλα γένη γράφεται μόνο το τμήμα της λέξης που αλλάζει.

λήμματα:

νηστικός -ιά -ό

Σχόλιο [t5]: Οι τυχόν διπλοί τύποι του θηλυκού συχνά χωρίζονται με μία πλάγια γραμμή (/).

νεαρός -ή -ό

Σχόλιο [t6]: Όταν ο δεύτερος τύπος του θηλυκού ενός επιθέτου είναι διαφοροποιημένος και ίσως λόγιος, ο τύπος αυτός παρατίθεται ως γραμματική πληροφορία (με πλάγια τυπογραφικά στοιχεία).

3. **Απλή αναζήτηση λήμματος (ρήμα).** Στα ρήματα αναγράφεται ο ενεργητικός τύπος και, εφόσον υπάρχει, ακολουθεί ο παθητικός.

λήμμα:

υπερασπίζω

Σχόλιο [t7]: Για ορισμένα ρήματα ο παθητικός τύπος μπορεί να θεωρηθεί συχνότερος και να αναγραφεί πρώτος.

4. **Αναζήτηση συνόλου λημμάτων.** Μπορείτε να πληκτρολογήσετε μέρος του λήμματος, χρησιμοποιώντας τον αστερίσκο * για το υπόλοιπο.

αναζητήστε:

- όλες τις λέξεις που αρχίζουν από «κρατ»
- όλες τις λέξεις που περιέχουν το «κρατ»
- όλες τις λέξεις που λήγουν σε «ισμός»
- όλες τις λέξεις που αρχίζουν από «κ» και λήγουν σε «ισμός»

5. **Σύνθετη αναζήτηση.** Στη «Σύνθετη Αναζήτηση» μπορείτε να αναζητήσετε λήμματα ή ομάδες λημμάτων από το λεξικό, που εκπληρούν συνδυασμούς κριτηρίων. αναζητήστε:

- λέξεις της ελληνικής που ανήκουν στο πεδίο του αθλητισμού και προέρχονται (ή αποτελούν σημασιολογικά δάνεια) από την αγγλική και την τουρκική.
- λέξεις της ελληνικής που ανήκουν στο πεδίο της **διατροφής** και προέρχονται (ή αποτελούν σημασιολογικά δάνεια) από την αγγλική και την τουρκική.

Σχόλιο [t8]: Τα ακριβώς αντίθετα με το προηγούμενο πεδίο αποτελέσματα μπορούν να οδηγήσουν στην αναζήτηση των αιτίων που οδηγούν στη δυσαναλογία αυτή και στη σύνδεση του λεξιλογίου της γλώσσας μας με την ιστορία.

6. **Αναζήτηση ρημάτων με λόγια κλιτική μορφολογία.** Πιο συγκεκριμένα: ρήματα της Ν.Ε. που σχηματίζονται με τη βάση -άγω.

στόχος: η κατανόηση από μέρους των μαθητών, ότι τα ρήματα αυτά σχηματίζουν τους χρόνους τους με δύο διαφορετικά θέματα. Το καθένα από αυτά τα θέματα συνδέεται σταθερά με διαφορετικά σημασιολογικά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα, το ενεστωτικό θέμα (-αγ-) δηλώνει διάρκεια ή εξακολούθηση και το αοριστικό θέμα (-αγαγ-) δηλώνει κάτι ήδη συντελεσμένο ή κάτι που δεν έχει (δεν είχε ή δε θα έχει) ως χαρακτηριστικό του τη διάρκεια ή την επανάληψη. Επομένως, θα πρέπει να συνδέσουν οι μαθητές τη μορφή με τη σημασία, δηλαδή να κατανοήσουν το εξακολουθητικό (ενεστωτικό) θέμα -αγ- και το συνοπτικό θέμα -αγαγ-(-ήγαγ-) έχουν διαφορετικές σημασίες.

Εκδοχή 1η:

Στο περιβάλλον της Σύνθετης Αναζήτησης του Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής (Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών), πραγματοποιήστε αναζήτηση, συμπληρώνοντας **την ακολουθία *άγω (και την ακολουθία *άγομαι)** στο πεδίο Λήμμα και επιλέγοντας Ρήμα από το πεδίο Τύπος Λήματος.

The screenshot shows the search interface of the 'Nέα Ελληνική Γλώσσα' website. The search bar contains the text '*άγω'. Below the search bar, there are several dropdown menus and input fields for refining the search. The 'Τύπος Λήματος' dropdown is set to 'Ρήμα'. Other fields include 'Κλιτικό Παράδειγμα', 'Ερμηνευμα', 'Παράδειγμα Χρήσης', 'Ετυμολογία', 'Επίπεδο Ύφους', 'Χρήση', 'Σημασιολογικό Πεδίο', and 'Γραμματική - Σύνταξη'. The interface is in Greek and includes navigation links at the top and a footer with copyright information.

Σχόλιο [t9]: Τα αποτελέσματα θα είναι περισσότερα από αυτά που μας ενδιαφέρουν, επομένως θα χρειαστεί να κάνετε τη διαλογή. Στη συνέχεια μπορεί να δημιουργηθεί ένα αρχείο κειμένου στο οποίο θα περιληφθεί η λίστα με τα ρήματα που σχηματίζονται με τη βάση -άγω.

Εκδοχή 2η (εναλλακτική της 1ης)

Σχόλιο [t10]: Περιορίζει τον όγκο των αποτελεσμάτων της προηγούμενης αναζήτησης αλλά απαιτεί μεγαλύτερη εξοικείωση με το περιβάλλον αναζήτησης.

The screenshot shows the 'Νέα Ελληνική Γλώσσα' website. The main navigation bar includes 'Αρχική', 'Νέα Ελληνική', 'Νεοελλ. Λογοτεχνία', 'Μεσαιωνική Ελληνική', 'Αρχαία Ελληνική', 'Θεωρία & Ιστορία', and 'Ενημέρωση'. The page title is 'Λεξικό της κοινής νεοελληνικής'. The search interface is titled 'Σύνθετη Αναζήτηση' and features a search input field containing '*αγ*'. Below the search field are several filter options, each with a dropdown menu and a question mark icon:

- Τύπος Λήμματος: Ρήμα
- Κλιτικό Παράδειγμα: (empty field)
- Ερμηνευμα: (empty field)
- Παράδειγμα Χρήσης: (empty field)
- Ετυμολογία: λόγ.%άγω
- Επίπεδο Ύφους: Χωρίς επιλογή...
- Χρήση: Χωρίς επιλογή...
- Σημασιολογικό Πεδίο: Χωρίς επιλογή...
- Γραμματική - Σύνταξη: Χωρίς επιλογή...

Buttons for 'Βρες' and 'Επιναφορά' are located to the right of the search input. The footer contains copyright information: '© 2006 - 2008 Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας' and 'Δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας | Όροι Χρήσης'.

- Στο περιβάλλον της Σύνθετης Αναζήτησης του Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής (Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών), πραγματοποιήστε συνδυασμένη αναζήτηση με τους όρους:
 - ***αγ*** στο πεδίο Λήμμα
 - **ρήμα** στο πεδίο Τύπος Λήμματος
 - **λόγ.%άγω** στο πεδίο Ετυμολογία
- Από τα ρήματα που έχετε βρει ξεχωρίστε σε δύο στήλες ποια, κατά τη γνώμη σας, έχουν την πιο συχνή χρήση και ποια την πιο σπάνια.
- Αναζητήστε παραδείγματα για κάποια ρήματα τόσο στο λεξικό (παραδείγματα που δίνονται στο ερμηνευτικό μέρος των άρθρων του ΛΚΝ) όσο και στα Σώματα Κειμένων. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι να περιλαμβάνουν τα παραδείγματα αυτά συνοπτικούς αλλά και μη συνοπτικούς τύπους. Ο σκοπός της διαδικασίας είναι να εμπλακούμε και να εμπλέξουμε και τους μαθητές μας σε μία δημιουργική και διερευνητική προσπάθεια, μέσα από την οποία θα επιχειρήσουν να

οδηγηθούν μόνοι τους σε κάποιον τελικό «κανόνα» για τη διαφορά στη σημασία μεταξύ των συνοπτικών και των εξακολουθητικών τύπων.

Για παράδειγμα:

Συγκρίνουμε τις σημασίες των τύπων «εξάγει» και «εξαγάγει» στα ακόλουθα παραδείγματα για το λήμμα «εξάγω» του ΛΚΝ,

- Η Ελλάδα **εξάγει** κυρίως γεωργικά προϊόντα.
- Φτωχή χώρα που δεν **εξάγει** τίποτε άλλο εκτός από εργατικά χέρια.
- Επιχείρησε να **εξαγάγει** παράνομα συνάλλαγμα.

προκειμένου να διερευνήσουμε τη διαφορά στη σημασία τους.

7. Αξιοποίηση των σωμάτων κειμένων

Διδασκαλία της ενότητας «Παρουσίαση – Κριτική» (Β' Λυκείου).

Τρία παραδείγματα αξιοποίησης των σωμάτων κειμένων.

(Από το επιμορφωτικό υλικό).

Διδακτική αξιοποίηση των ηλεκτρονικών λεξικών και σωμάτων κειμένων

Θεωρητικό πλαίσιο και ενδεικτικά παραδείγματα εφαρμογής